

Biuletyn Prawa Karnego nr 9/12

Biuletyn Prawa Karnego jest opracowywany przez Zespół Prawa Karnego, Wojskowego i Europejskiego Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego oraz asystentów Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego. Jego celem jest dostarczenie bieżącej informacji z zakresu szeroko rozumianego prawa karnego. Biuletyn dzieli się na następujące działy:

1. Orzecznictwo Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego

W tym dziale prezentowane jest bieżące orzecznictwo obu izb Sądu Najwyższego z okresu bezpośrednio poprzedzającego ukazanie się kolejnego numeru biuletynu. Założeniem tego działu jest omówienie wszystkich orzeczeń w sprawach karnych wydawanych przez Sąd Najwyższy, w których dołączono pisemne uzasadnienie. Dział ten zawiera także informacje o pytaniach prawnych, jakie wpłynęły do Sądu Najwyższego oraz przedstawia omówienie bieżących spraw znajdujących się na wokandzie SN.

2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego

W dziale tym zamieszone są bieżące informacje o sprawach rozpoznawanych w Trybunale Konstytucyjnym związanych z prawem karnym, jak również o wydanych przez Trybunał Konstytucyjny orzeczeniach.

3. Zmiany w prawie

Dział ten poświęcony jest informacji o uchwalonych i wchodzących w życie aktach normatywnych z zakresu prawa karnego, a także o pracach legislacyjnych rządu i parlamentu.

4. Analizy

W dziale Analiz publikowane są opracowania i analizy z zakresu stosowania prawa karnego przygotowywane przez Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego oraz asystentów Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego.

5. Informacja Międzynarodowa

W dziale Informacji Międzynarodowej zamieszczane są aktualne informacje dotyczące działalności legislacyjnej i orzeczniczej organów i trybunałów międzynarodowych, a także informacje o obowiązujących aktach prawa międzynarodowego odnoszących się do prawa karnego. W tej części Biuletynu prezentowane są także bieżące informacje o działaniach podejmowanych w ramach Unii Europejskiej mających związek z prawem karnym.

6. Przegląd książek i czasopism

W dziale tym anonsowane są nowe publikacje z zakresu prawa karnego.

Zarówno bieżący, jak i poprzednie numery Biuletynu, są umieszczone na stronie internetowej Sądu Najwyższego (www.sn.pl).

Ze względów redakcyjnych do cytowanych w Biuletynie orzeczeń wprowadzane są niekiedy dodatkowe zwroty lub zdania. Owe uzupełnienia wpisywane są nie kursywą, lecz zwykłą czcionką i umieszczane w nawiasach.

Zespół przygotowujący Biuletyn będzie wdzięczny za wszelkie uwagi, które pomogą udoskonalić formę przekazywanych informacji.

dr Michał Hudzik
Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego;
Izba Karne Sąd Najwyższy
astkmh@sn.pl

Spis treści

1. Orzecnictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Izba Wojskowa	5
1.1. Uchwały i postanowienia – KZP.....	5
1.2. Orzeczenia w sprawach kasacyjnych.....	5
1.2.1 <i>Prawo świadka do odmowy składania zeznań w wypadku wielu oskarżonych.....</i>	<i>5</i>
1.2.2 <i>Tożsamość czynu a zmiana opisu czynu przypisanego w stosunku do opisu czynu zarzucanego.</i>	<i>6</i>
1.2.3 <i>Kierunek zaskarżenia jako ograniczenie we wnoszeniu kasacji.</i>	<i>10</i>
1.2.4 <i>Forum i forma rozstrzygnięcia o kosztach procesu, o których mowa w art. 626 § 2 k.p.k.....</i>	<i>12</i>
1.2.5 <i>Interpretacja prawa a przesłanki propter nova jako podstawa wznowienia postępowania karnego.....</i>	<i>13</i>
1.2.6 <i>Rozporządzenie mieniem w wypadku tzw. oszustwa sądowego a postępowanie w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku.</i>	<i>16</i>
1.3. Orzecnictwo Izby Wojskowej Sądu Najwyższego	20
1.4. Zagadnienia prawne	20
1.4.1 <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Tarnowie, sygn. akt I KZP 10/12.....</i>	<i>20</i>
1.4.2 <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Katowicach, sygn. akt I KZP 11/12.....</i>	<i>20</i>
1.4.3 <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Gdańsku, sygn. akt I KZP 12/12.....</i>	<i>20</i>
1.4.4 <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie, sygn. akt I KZP 14/12.....</i>	<i>21</i>
1.4.5 <i>Wniosek Prokuratora Generalnego o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie, sygn. akt I KZP 15/12.....</i>	<i>21</i>
1.4.6 <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Tarnowie, sygn. akt I KZP 16/12.....</i>	<i>21</i>
1.4.7 <i>Wniosek Prokuratora Generalnego o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie, sygn. akt I KZP 17/12.....</i>	<i>21</i>
1.4.8 <i>Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie, sygn. akt I KZP 18/12.....</i>	<i>21</i>
1.4.9 <i>Wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie, sygn. akt I KZP 19/12.....</i>	<i>22</i>
1.4.10 <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Tarnowie, sygn. akt I KZP 20/12.....</i>	<i>22</i>
1.4.11 <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Apelacyjny w Krakowie, sygn. akt I KZP 21/12.....</i>	<i>22</i>
1.4.12 <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie, sygn. akt I KZP 22/12.....</i>	<i>22</i>
2. Orzecnictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego	23
2.1. Wyroki i postanowienia Trybunału Konstytucyjnego.....	23

2.1.1.	<i>Nadanie terminowi do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia charakteru prekluzyjnego nie może zostać uznane za naruszenie zasad sprawiedliwej procedury sądowej. (SK28/10)</i>	23
2.2.	Wokanda Trybunału Konstytucyjnego	25
2.2.1.	<i>Zaskarżenie orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy (K 34/12)</i>	25
2.2.2.	<i>Prawo przewozowe; penalizacja zachowania podróżnego, który w czasie kontroli biletów nie pozostał w miejscu przeprowadzenia kontroli do czasu przybycia Policji lub innych organów porządkowych (K 16/12)</i>	25
2.2.3.	<i>Kontrola operacyjna (K 15/12 – połączona z K 28/12)</i>	25
2.2.4.	<i>Stosowanie środków przymusu bezpośredniego oraz użycie broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej (K 11/12)</i>	28
2.2.5.	<i>Konstytucyjność zwolnienia z wymogu odbycia aplikacji adwokackiej (K 6/12)</i>	28
2.2.6.	<i>Warunki i sposób użycia środków przymusu wobec nieletnich (K 3/12)</i>	28
2.2.7.	<i>Zarządzenie przez sąd obligatoryjnego wykonania kary warunkowo zawieszanej; przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub małoletniej (P 34/12)</i>	29
2.2.8.	<i>Postępowanie karne; pozbawienie strony realnego prawa do obrony i skutecznego środka odwoławczego (SK 54/12)</i>	29
2.2.9.	<i>Brak regulacji trybu składania wniosków o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności sędziów za złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego; brak ustawowo określonych przesłanek wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności (P 31/12)</i>	29
2.2.10.	<i>Obowiązek złożenia oświadczenia lustracyjnego przez osobę, wobec której toczy się wszczęte wcześniej postępowanie lustracyjne (P 30/12)</i>	29
2.2.11.	<i>Brak definicji pojęcia „stan pod wpływem środka odurzającego” (P 16/12)</i>	30
2.2.12.	<i>Związanie sądu, któremu przekazano sprawę do ponownego rozpoznania oceną prawną i wskazaniem co do dalszego postępowania wyrażonymi w uzasadnieniu orzeczenia sądu odwoławczego (P 14/12)</i>	30
2.2.13.	<i>Karalność bezskutecznego podżegania do pomocnictwa w popełnieniu czynu zabronionego (SK 35/12)</i>	30
2.2.14.	<i>Zaskarżenie postanowienia w sprawie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy (SK 33/12)</i>	30
2.2.15.	<i>Zasady ustanawiania kuratora celem wykonywania praw małoletniego pokrzywdzonego przestępstwem (SK 5/12)</i>	30
2.2.16.	<i>Brak określenia maksymalnego okresu trwania tymczasowego aresztowania w postępowaniu karnym (art. 263 § 7 k.p.k.) (SK 3/12)</i>	31
2.2.17.	<i>Prawo do obrony; możliwość zastrzeżenia obecności zatrzymanego podczas bezpośredniej rozmowy zatrzymanego z adwokatem (art. 245 § 1 k.p.k.) (K 37/11)</i>	31
2.2.18.	<i>Prawo do obrony; odmowa wyznaczenia obrońcy z urzędu; brak możliwości bezpośredniego zaskarżenia zarządzenia prezesa sądu (art. 81 § 1, art. 78 § 2 k.p.k.) (K 30/11)</i>	31
2.2.19.	<i>Zasady porozumiewania się tymczasowo aresztowanego z obrońcą (art. 73 § 2 i 3 k.p.k.) (K 25/11)</i>	31
2.2.20.	<i>Określenie katalogu zbieranych danych o jednostce za pomocą środków technicznych w działaniach operacyjnych; zasady niszczenia pozyskanych danych (K 23/11 – połączona z K 34/11 i K 21/12)</i>	31
2.2.21.	<i>Prawo do korzystania z pomocy obrońcy na etapie czynności wyjaśniających; postępowanie w sprawach o wykroczenia (art. 4 k.p.s.w.) (K 19/11 – połączona z P 22/11)</i>	32

2.2.22.	<i>Granice odpowiedzialności karnej; prawo budowlane (art. 90 Prawa budowlanego) (P 27/11; połączona z P 1/12 i P 2/12)</i>	33
2.2.23.	<i>Dopuszczalność prowadzenia postępowania o przestępstwo wypełniające także znamiona wykroczenia, po tym, gdy postępowanie o wykroczenie zostało prawomocnie zakończone (P 25/11; połączona z P 34/11)</i>	33
2.2.24.	<i>Odpowiedzialność karna i wykroczeniowa za ten sam czyn (art. 10 § 1 k.w.) (P 23/11)</i>	33
2.2.25.	<i>Obrót instrumentami finansowymi (P 11/11)</i>	33
2.2.26.	<i>Obowiązek oskarżonego poddania się badaniom; zastosowanie środków przymusu, asysta przy badaniu (U 2/11)</i>	33
2.2.27.	<i>Działanie na szkodę spółki, nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege (art. 585 § 1 k.s.h.) (SK 19/11)</i>	34
2.2.28.	<i>Tymczasowe aresztowanie; przedłużenie stosowania tego środka; zasady zawiadamiania obrońcy osoby, wobec której ma być zastosowane tymczasowe aresztowanie o terminie przesłuchania tej osoby (art. 249 § 3 i 5 k.p.k.) (SK 10/11)</i>	34
2.2.29.	<i>Zasady udzielania świadczeń zdrowotnych skazanym odbywającym karę pozbawienia wolności (K 22/10)</i>	34
2.2.30.	<i>Przywrócenie terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (K 18/10)</i>	34
2.2.31.	<i>Prawo lotnicze, kara grzywny, nullum crimen sine lege (P 43/10)</i>	35
2.2.32.	<i>Wykroczenia; zasady zmiany grzywny na pracę społecznie użyteczną (art. 25 § 1 i 2 k.w.) (P 16/10)</i>	35
2.2.33.	<i>Brak możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie sądu apelacyjnego oddalające wnioski o wznowienie postępowania (art. 547 § 1 k.p.k.) (SK 23/10)</i>	35
2.2.34.	<i>Okres przedawnienia dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa w przypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania (art. 555 k.p.k.) (SK 18/10)</i>	35
2.2.36.	<i>Obligatoryjność zarządzenia wykonania kary w związku popełnieniem przez skazanego, w okresie próby, przestępstwa podobnego i skazania go na karę pozbawienia wolności (art. 75 § 1 k.k., art. 178 § 2 k.k.w.) (SK 9/10)</i>	35
3.	Zmiany w prawie	36
5.	Informacja międzynarodowa	37
5.1.	Rada Europy	37
5.1.1.	Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	37
6.	Przegląd książek i czasopism	40
6.1.	Przegląd książek	40
6.2.	Przegląd czasopism	40

1. Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Izba Wojskowa

1.1. Uchwały i postanowienia – KZP

1.2. Orzeczenia w sprawach kasacyjnych

1.2.1 Prawo świadka do odmowy składania zeznań w wypadku wielu oskarżonych.

przepisy: art. 182 § 1 k.p.k.

hasła: Prawo do odmowy składania zeznań

Postanowienie z dnia 4 lipca 2012 r., III KK 162/12

Teza:

Prawo odmowy składania zeznań przysługuje jedynie w odniesieniu do tego oskarżonego, którego relacje ze świadkiem rodzą uprawnienie, o którym mowa w art. 182 § 1 k.p.k. W odniesieniu do pozostałych oskarżonych świadek ten obowiązany jest składać zeznania. Zasada ta działa jednakże tylko wówczas, gdy możliwe jest oddzielenie zeznań tego świadka względem innych oskarżonych tak, by relacje procesowe dotyczące tych oskarżonych nie pogarszały sytuacji osoby najbliższej dla świadka, występującej w charakterze współoskarżonego.

Z uzasadnienia:

„Wyrok Sądu odwoławczego został zaskarżony kasacjami obrońcy oskarżonych, w których podniesiono zarzut rażącej obrazę przepisów prawa procesowego, mającej istotny wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 6 k.p.k. i art. 182 § 1 k.p.k., wyrażającej się w zaniechaniu przesłuchania istotnego świadka (Karola L.) na tej podstawie, że przysługiwało mu prawo do odmowy zeznań, mimo że miał on obowiązek złożenia zeznań w odniesieniu do skazanego Zbigniewa D. i Piotra P., co – zdaniem skarżącego – uniemożliwiło wszechstronne wyjaśnienie okoliczności popełnienia czynów przypisanych skazanym.

Na podstawie tak sformułowanego zarzutu obrońca skazanych wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu z G.

Prokurator w odpowiedzi na kasacje wniósł o ich oddalenie jako oczywiście bezzasadnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zarzut naruszenia art. 182 § 1 k.p.k. i art. 6 k.p.k. jest skonstruowany wadliwie, albowiem w kształcie wskazanym w petitum kasacji sugeruje naruszenie powyższych przepisów bezpośrednio przez Sąd odwoławczy, czemu wyraźnie przeczą realia procesowe sprawy.

Uwzględniając treść uzasadnienia kasacji oraz fakt, że zarzut ten został podniesiony w apelacji obrońcy oskarżonych, zarzut niniejszy można rozpatrywać jedynie w kontekście naruszenia reguł prawidłowej kontroli instancyjnej, wskazanych w art. 457 § 3 k.p.k.

Analiza treści uzasadnienia Sądu Okręgowego w G. wskazuje jednak w sposób oczywisty, że Sąd ten zarówno od strony formalnej, jak i merytorycznej właściwie rozpoznał zarzut naruszenia art. 182 § 1 k.p.k. Sąd ad quem podkreślił, że w przedmiotowym postępowaniu oskarżonej Dorocie L. – matce świadka Karola L. – przedstawiony został zarzut udzielenia pomocy Zbigniewowi F. i Piotrowi P. w ukryciu pochodzącego z kradzieży samochodu marki Ford Focus o nr. rej. (...). W tej sytuacji nie było zatem możliwe rozgraniczenie istotnych informacji, odnoszących się do D. i P. od informacji, dotyczących oskarżonej L. z poszanowaniem uprawnienia wynikającego z art. 182 k.p.k. (s. 9-10 uzasadnienia). To stanowisko stało się powodem przyznania Karolowi L. prawa do odmowy składania zeznań w sprawie.

Należy zaznaczyć, że kasacja nie kwestionowała tego, iż nie było możliwe rozdzielenie relacji procesowych Karola L. w taki sposób, by nie pogarszały one sytuacji jego matki, a mogły odnosić się wyłącznie do pozostałych współoskarżonych w sprawie, lecz jedynie podważała prawidłowość wykładni i zastosowania art. 182 k.p.k. w kontekście prawa do obrony oskarżonego.

Pogląd zaprezentowany przez skarżącego nie jest trafny. Zasadą jest wprawdzie to, że w sprawie, w której występuje wielu oskarżonych, prawo do odmowy składania zeznań przysługuje jedynie w odniesieniu do tego oskarżonego, którego relacje ze świadkiem rodzą uprawnienie, o którym mowa w art. 182 § 1 k.p.k. W odniesieniu zaś do pozostałych oskarżonych świadek ten obowiązany jest składać zeznania. Zasada ta działa jednakże tylko wówczas, gdy możliwe jest oddzielenie zeznań tego świadka względem innych oskarżonych tak, by relacje procesowe dotyczące tych oskarżonych nie pogarszały sytuacji osoby najbliższej dla świadka, występującej w charakterze współoskarżonego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 sierpnia 1984 r., IV KR 173/84, OSP 1985/6/114).

Za zbyt rygorystyczne należy uznać jednostkowe i krytykowane przez doktrynę (zob. R. A. Stefański i in., Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz, Warszawa 1998, teza 8 do art. 182 k.p.k.) stanowisko, wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 1987 (III KR 495/86, niepubl.), które nie uwzględnia celu regulacji art. 182 § 1 k.p.k., jakim jest zapobieżenie konfliktowi sumienia spowodowanego sprzecznością między powinnością względem wymiaru sprawiedliwości a obowiązkiem lojalności względem osób najbliższych dla świadka. Chociaż przepis ten ma charakter wyjątkowy, co nakazywałoby wykładnię literalną art. 182 § 1 k.p.k., to jednak jego wykładnia i stosowanie powinny respektować ratio legis tej regulacji. Odmienne stosowanie tego przepisu w wielu sprawach, w których występuje kilku oskarżonych doprowadziłoby do niedopuszczalnego w świetle zasady równości wobec prawa różnicowania uprawnień świadka w zależności od występującego w sprawie układu procesowego.”

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.2.2. Tożsamość czynu a zmiana opisu czynu przypisanego w stosunku do opisu czynu zarzucanego.

przepisy: art. 14 § 1 k.p.k., art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.
hasła: Tożsamość czynu; Zasada skargowości

Postanowienie z dnia 21 sierpnia 2012 r., III KK 217/12

Teza:

Nie stanowi wyjścia poza granice oskarżenia i związane z tym naruszenie zasady skargowości dokonanie w toku przewodu sądowego odmiennych niż przyjęte w zarzucie ustaleń faktycznych co do tego samego zdarzenia np. w zakresie daty, czy okresu popełnienia czynu, miejsca jego popełnienia, ilości i wartości przedmiotu przestępstwa, zachowania poszczególnych sprawców.

W wypadku poczynienia innych ustaleń co do czasu i miejsca popełnienia czynu, dla zachowania tej tożsamości niezbędne jest wyłącznie wykazanie niezmienności podmiotu czynu, przedmiotu ochrony, a także tożsamość osoby pokrzywdzonej

Z uzasadnienia:

„Anna Lidia S. oskarżona została o to, że: „w okresie od 28 września 2005 roku do 31 grudnia 2005 roku w O. działając wspólnie i w porozumieniu (z Marianem S. – uwaga SN), jako właściciele Przedsiębiorstwa (...) i administratorzy będących w ich dyspozycji danych osobowych nabywców lokali, udostępnili dane osobowe Iwony i Jarosława W. nieupoważnionym osobom – uczestnikom toczącego się przed Sądem Rejonowym w O. postępowania o sygn. akt (...), poprzez załączenie do „wezwania do zawarcia ugody” z dnia 28 września 2005 roku, przekazanego uczestnikom postępowania, kserokopii umowy numer (...) z załącznikami i aneksem oraz aktu notarialnego repertorium A numer (...), które to dokumenty zawierały dane osobowe wymienionych” – tj. o czyn z art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm.).

Wyrokiem z dnia 16 czerwca 2011 r., sygn. akt II K 830/10, Sąd Rejonowy w O., uznając że oskarżona Anna Lidia S. (podobnie jak oskarżony Marian S.) – w ramach czynu zarzuconego w pkt I aktu oskarżenia – „w okresie od 15 września 2005 r. do 28 września 2005 roku w W. działając wspólnie i w porozumieniu, jako właściciele Przedsiębiorstwa (...) i administratorzy będących w ich posiadaniu danych osobowych nabywców lokali, umożliwili dostęp do danych osobowych Iwony i Jarosława W. nieupoważnionym osobom, w tym uczestnikom toczącego się przed Sądem Rejonowym w O. postępowania o sygn. akt (...), poprzez przekazanie pełnomocnikom procesowym kserokopii umowy numer (...) z załącznikami i aneksem oraz aktu notarialnego repertorium A numer (...), które to dokumenty zawierały dane osobowe wymienionych, bez zabezpieczenia poufności tych danych” – tj. czynu z art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, postępowanie karne wobec niej warunkowo umorzył na roczny okres próby, orzekając świadczenie pieniężne w kwocie 5000 zł na rzecz Fundacji Pomocy Ofiarom Przestępstw w Warszawie oraz obciążając przypadającą na nią częścią kosztów postępowania, w tym opłatą.

Apelacje w niniejszej sprawie wnieśli m.in. obrońcy oskarżonej. W obu zwykłych środkach odwoławczych, poza zarzutami błędu w ustaleniach faktycznych oraz obraży prawa materialnego (art. 51 ust. 1, art. 51 ust. 1 w zw. z art. 2 ust. 2 i art. 31 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych), podniesione zostały również zarzuty naruszenia prawa procesowego, które to naruszenie w ocenie (...) [obrońcy – przyp. red.] związane było z rażąco obrażą art. 14 § 1 k.p.k. – „polegającą na naruszeniu zasady skargowości, która przejawiała się skazaniem oskarżonych za inny czyn niż ten, którego dotyczył akt oskarżenia; zasadnicza zmiana opisu czynu, czasu i miejsca jego popełnienia, a także sposobu działania sprawców sprawia, iż Sąd dopuścił się w zaskarżonym wyroku wyjścia poza ramy skargi prokuratora, co winno skutkować umorzeniem postępowania na zasadzie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.”, zaś zdaniem (...) [drugiego z obrońców – przyp. red.] wynikało z obraży art. 398 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. polegającej – „na wyjściu przez Sąd I instancji przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia poza ramy czasowe czynu zarzucanego oskarżonym Marianowi S. i Annie S. w akcie oskarżenia i przyjęciu, iż oskarżeni Anna S. i Marian S. dopuścili się zarzucanego czynu w okresie od 15 wrze-

śnia 2005 r. do dnia 28 września 2005 r. podczas gdy w przedmiotowym akcie oskarżenia przyjęto ramy czasowe popełnienia zarzucanego im czynu od dnia 28 września 2005 r. do dnia 31 grudnia 2005 r., a mimo to Sąd I instancji wydając zaskarżone rozstrzygnięcie orzekł w sposób błędny i nieprawidłowy, skazując tym samym oskarżonych za popełnienie czynu, który nie był w żaden sposób przedmiotem niniejszego postępowania”.

W konkluzji obrońcy wnosili alternatywnie o zmianę wyroku i uniewinnienie oskarżonych, uchylenie wyroku i umorzenie postępowania lub uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w O.

Apelację na niekorzyść oskarżonych, w tym oskarżonej Anny Lidii S., wniósł również oskarżyciel publiczny zarzucając w odniesieniu do wyżej wymienionej „błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mający wpływ na jego treść, polegający na przyjęciu, iż wina i społeczna szkodliwość czynu przypisanego oskarżonym Marianowi S. i Annie Lidii S., określonego w art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (...), nie jest znaczna, i w konsekwencji warunkowe umorzenie postępowania w stosunku do wymienionych, podczas gdy całościowa i prawidłowa ocena okoliczności przedmiotowych i podmiotowych przestępstwa, wskazuje na znaczny stopień winy oraz społecznej szkodliwości przedmiotowego czynu”. Przy tak sformułowanym zarzucie prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 30 stycznia 2012 r., sygn. akt (...), w odniesieniu do oskarżonej Anny Lidii S., zaskarżony wyrok zmienił w ten sposób, że:

- w pkt I tegoż wyroku w opisie przypisanego oskarżonej Annie Lidii S. czynu przyjął, że popełniła go działając wspólnie i w porozumieniu z inną ustaloną osobą,

- w pkt II tegoż wyroku jako podstawę orzeczenia wobec oskarżonej Anny Lidii S. świadczenia pieniężnego przyjął art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k., świadczenie to zmniejszając do kwoty 1000 zł i orzekając je od oskarżonej na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej,

utrzymując w mocy zaskarżony wyrok w pozostałej części (został on uchylony wobec dwojga pozostałych oskarżonych, a sprawę w tym zakresie przekazano do ponownego rozpoznania). Oskarżona obciążona została również kosztami procesu w 1/3, w tym opłatą.

Orzeczenie Sądu odwoławczego zaskarżył kasacją obrońca oskarżonej zarzucając „określone w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. uchybienie, będące bezwzględną przyczyną odwoławczą, polegające na utrzymaniu co do zasady w mocy wyroku warunkowo umarzającego postępowanie karne wobec Anny S., mimo iż opis czynu, w ramach którego uznano ją za winną, jest diametralnie różny od opisu czynu z aktu oskarżenia w zakresie miejsca, czasu, sposobu i okoliczności popełnienia przestępstwa, a co za tym idzie – naruszając rażąco art. 14 § 1 k.p.k. – zaakceptowano w zaskarżonym wyroku przypisanie czynu, który nie był objęty skargą Prokuratora”. W oparciu o ten zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w O. i umorzenie postępowania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Okręgowej w O. wniósł o jej oddalenie jako bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

(...)

W związku z zapadłym w tej sprawie rozstrzygnięciem (warunkowe umorzenie postępowania), wniesienie w niniejszej sprawie skargi kasacyjnej przez stronę było możliwe wyłącznie z powodu uchybienia wymienionego w art. 439 k.p.k. (art. 523 § 2 k.p.k. w zw. z

art. 523 § 4 pkt 1 k.p.k.). Taki też – jedyny zresztą – zarzut został przez obrońcę oskarżonej podniesiony, rzecz w tym, że nie jest to zarzut trafny.

Kwestia tożsamości czynu zarzucanego Annie Lidii S. przez oskarżyciela publicznego w akcie oskarżenia, a następnie jej przypisanego, była przedmiotem rozważań zarówno Sądu meriti (s. 116 uzasadnienia Sądu Rejonowego), jak i Sądu drugiej instancji (s. 13-15 uzasadnienia Sądu Okręgowego), a to m.in. z związku z zarzutami podniesionymi przez obronę w zwykłych środkach odwoławczych i koniecznością odniesienia się do nich – z uwagi na unormowanie art. 433 § 2 k.p.k. – przez instancję ad quem. Zarówno Sąd pierwszej instancji, jak i Sąd odwoławczy nie miały wątpliwości, że przy poczynionych w wyniku procesu ustaleniach nie doszło do naruszenia zasady skargowości określonej w art. 14 § 1 k.p.k. i tym samym nie wystąpiła ujemna przesłanka procesowa przewidziana w art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., tylko zaś wtedy można byłoby czynić rozważania na gruncie bezwzględnej przyczyny odwoławczej wskazanej w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. Stanowisko przyjęte przez orzekające w sprawie sądy należy w całej rozciągłości podzielić, chociaż trafne jest zauważenie poczynione przez skarżącego (jak i też prokuratora Prokuratury Okręgowej w O.), że problem granic oskarżenia należy do zagadnień złożonych. W niniejszej sprawie problematyka ta jednak, i to pomimo modyfikacji opisu czynu zawartego w akcie oskarżenia w zakresie czasu i miejsca jego popełnienia, a częściowo też w odniesieniu do modus operandi, jest zagadnieniem czysto teoretycznym. Nie może bowiem budzić wątpliwości, że przypisując oskarżonej określone działanie, wypełniające znamiona czynu stypizowanego w art. 51 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, sądy obracały się w ramach tego samego zdarzenia historycznego (faktycznego), a to jedyne ma w takim wypadku znaczenie. Dla takiej oceny decydującymi były, jak to zasadnie podkreślił sąd ad quem, niezmiennosc podmiotu czynu (oskarżona Anna Lidia S.), przedmiotu ochrony (dane osobowe), a także tożsamość osoby pokrzywdzonej (Iwona i Jarosław W.). Do ujawnienia danych osobowych pokrzywdzonych doszło w związku postępowaniem toczącym się przed Sądem Rejonowym w O. w sprawie (...), poprzez przekazanie ściśle określonych, identycznych dokumentów, co umożliwiło dostęp do tychże danych przez uczestników tego postępowania, czemu oskarżona, jako administrator tych danych miała obowiązek przeciwdziałać. Powołując w kasacji postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2010 r., III KK 97/10 (OSNKW 2011, z. 6, poz. 50), w którym trafnie wskazano, że elementami wyznaczającymi tożsamość zdarzenia historycznego, są „identyczność przedmiotu zamachu, identyczność kręgu podmiotów oskarżonych o udział w zdarzeniu, tożsamość miejsca i czasu zdarzenia, jak też zachowanie choćby w części wspólnych znamion w opisie czynu zarzucanego i przypisanego, które winny się ze sobą pokrywać, mając jakiś obszar wspólny”, skarżący przeoczył, że w niniejszej sprawie kryteria te, poza czasem i miejscem zdarzenia, zostały spełnione. Co więcej, pominął i to, że nie stanowi wyjścia poza granice oskarżenia i związane z tym naruszenie zasady skargowości, dokonanie w toku przewodu sądowego odmiennych niż przyjęte w zarzucie ustaleń faktycznych co do tego samego zdarzenia np. w zakresie daty, czy okresu popełnienia czynu, miejsca jego popełnienia, ilości i wartości przedmiotu przestępstwa, zachowania poszczególnych sprawców (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 2006 r., IV KK 376/05, R-OSNKW 2006, poz. 35), zaś w razie poczynienia innych ustaleń co do czasu i miejsca czynu, dla zachowania tej tożsamości niezbędne jest wyłącznie wykazanie niezmienności podmiotu czynu, przedmiotu ochrony, a także tożsamość osoby pokrzywdzonej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 sierpnia 2010 r., II KK 186/10, R-OSNKW 2010, poz. 1586). Uwzględniając realia przedmiotowej sprawy oraz wskazane wyżej kryteria, stanowisko orzekających w sprawie sądów jawi się jako bezsporne, czego nie zdołała podważyć argumentacja prezentowana przez autora kasacji.”

1.2.3. Kierunek zaskarżenia jako ograniczenie we wnoszeniu kasacji.

przepisy: art. 523 k.p.k.

hasła: Kasacja

Postanowienie z dnia 27 września 2012 r., III KZ 70/12

Teza:

Obowiązujące prawo karnoprocesowe nie przewiduje uprawnień strony do wniesienia kasacji o charakterze „neutralnym” względem oskarżonego. Art. 523 § 2 i 3 k.p.k. wprowadził przedmiotowe ograniczenia w uprawnieniach stron do składania kasacji. Ustawodawca powiązał je ściśle z kierunkiem kasacji - na korzyść lub na niekorzyść oskarżonego.

Przy badaniu dopuszczalności kasacji strony konieczne jest zatem wyraźne ustalenie kierunku zaskarżenia w stosunku do sytuacji procesowej oskarżonego, a nie – co oczywiste – w odniesieniu do interesu innej strony (z wyłączeniem oskarżyciela publicznego), która złożyła nadzwyczajny środek zaskarżenia.

W razie uniewinnienia oskarżonego albo umorzenia postępowania z przyczyn wskazanych w art. 17 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. oraz z powodu niepoczytalności sprawcy dopuszczalna jest z mocy art. 523 § 3 k.p.k. tylko kasacja strony zmierzająca do pogorszenia sytuacji prawnej oskarżonego; kasację strony nie stawiającą sobie takiego celu, a więc wniesioną na korzyść oskarżonego lub obojętną dla jego interesów, należy traktować jako niedopuszczalną z wszelkimi tego konsekwencjami.

Z uzasadnienia:

„Sąd Okręgowy w L., po rozpoznaniu w dniu 29 marca 2012 r. apelacji pełnomocnika oskarżyciela substydarnego – G.” sp. z o.o. w B.: po pierwsze – utrzymał w mocy wyrok Sądu Rejonowego w B. z 5 maja 2010 r., którym Elżbieta I. została uniewinniona od zarzutów popełnienia dwóch przestępstw z art. 585 § 1 k.s.h., uznając wniesiony środek odwoławczy za oczywiście bezzasadny; po drugie – zasądził od oskarżyciela substydarnego za postępowanie odwoławcze 240 zł opłaty oraz 20 zł zwrotu wydatków. Kasację od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego „w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach postępowania” wniósł pełnomocnik oskarżyciela substydarnego, podnosząc zarzut rażącego naruszenia przepisów Konstytucji i ustawy karnoprocesowej, mającego istotny wpływ na treść orzeczenia. Przewodniczący XI Wydziału Karnego – Odwoławczego Sądu Okręgowego w L., zarządzeniem z 19 marca 2012 r., odmówił przyjęcia kasacji, wskazując m.in., że art. 523 § 3 k.p.k. stanowi, iż podstawę kasacji strony mogą stanowić zarzuty „innego rażącego naruszenia prawa” podniesione jedynie na niekorzyść oskarżonego, oraz że zaskarżone orzeczenie nie dotyczy bezpośrednio oskarżonej, ale interesów oskarżyciela substydarnego. W złożonym zażaleniu pełnomocnik oskarżyciela substydarnego podał, że zakwestionowane zarządzenie narusza art. 2 § 1 pkt 3 k.p.k. oraz art. 523 § 1 k.p.k. „przez powołanie się na przesłankę niedopuszczalności kasacji nieznaną ustawie”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie okazało się bezzasadne.

Pierwsza z uwag zgłoszonych przez skarżącego, że oskarżyciel substydarny posiada gravamen do kwestionowania zawartego w wyroku drugoinstancyjnym rozstrzygnięcia w kwestii kosztów procesu, jest wprawdzie trafna, tyle że o uznaniu w niniejszej sprawie kasacji za niedopuszczalną zadecydowały zgola inne powody.

Rozpocząć trzeba od konstatacji, że obowiązujące prawo karnoprocesowe nie przewiduje uprawnień strony do wniesienia kasacji o charakterze „neutralnym” względem oskar-

żonego. Art. 523 § 2 i 3 k.p.k. wprowadził przedmiotowe ograniczenia w uprawnieniach stron do składania kasacji. Ustawodawca powiązał je ściśle z kierunkiem kasacji - na korzyść lub na niekorzyść oskarżonego. W odniesieniu do kasacji na niekorzyść sformułował dodatkową przesłankę dopuszczalności: uniewinnienie oskarżonego albo umorzenie postępowania z przyczyn wskazanych w art. 17 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. oraz z powodu niepoczytalności sprawcy (art. 523 § 3 k.p.k.). Wymieniona przesłanka traci znaczenie tylko przy kasacji wniesionej w oparciu o uchybienie z art. 439 § 1 k.p.k. lub przez podmioty szczególne z art. 521 § 1 k.p.k. Przy badaniu dopuszczalności kasacji strony konieczne jest zatem wyraźne ustalenie kierunku zaskarżenia w stosunku do sytuacji procesowej oskarżonego, a nie – co oczywiste – w odniesieniu do interesu innej strony (z wyłączeniem oskarżyciela publicznego), która złożyła nadzwyczajny środek zaskarżenia.

Przedstawiony punkt widzenia, zakładający uwzględnianie w trakcie kontroli dopuszczalności kasacji także warunków określonych w art. 523 § 2 i 3 k.p.k. oraz niezbędność ustalania w ramach tejże kontroli kierunku zaskarżenia w odniesieniu do sytuacji procesowej oskarżonego, prezentowany jest od dawna w judykaturze, choć – co warto zaznaczyć – wiązał się jedynie z wykładnią art. 523 § 2 k.p.k. (zob. post. SN z 28 listopada 2003 r., V KK 240/03, OSNKW 2004, z. 1, poz. 10).

Szereg stwierdzeń pełnomocnika oskarżyciela subsydiarnego, mających wzmocnić jego żądanie, nie wytrzymuje krytyki. Po pierwsze – zgłaszając postulat interpretowania zwrotu „za niekorzyść” w sposób rozszerzający, skarżący zdaje się nie dostrzegać zarówno celów gwarancyjnych regulacji z art. 523 § 3 k.p.k. (chodzi tu o redukcję procesowych możliwości wzruszania prawomocnych najbardziej korzystnych dla oskarżonego orzeczeń, przede wszystkim uniewinniających, do absolutnego minimum), jak i tego, że prawo do korzystania z nadzwyczajnego środka zaskarżenia nie stanowi zasady konstytucyjnej, a zatem może być dowolnie limitowane przez ustawodawstwo zwykłe (zob. post. SN z 1 lipca 1999 r., V KZ 31/99, OSNKW 1999, z. 9-10, poz. 63). Po drugie – nie sposób zgodzić się ze skarżącym, że podejście przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego zarządzenia oznacza oparcie odmowy przyjęcia kasacji „na przesłance nieznannej ustawie”. Uszło uwagi autora zażalenia, że według art. 429 § 1 k.p.k. sięgnięcie po instytucję w nim przewidzianą wchodzi również w grę, gdy środek odwoławczy (po uprawomocnieniu się orzeczenia również kasacja) jest „niedopuszczalny z mocy ustawy”. Po trzecie – należy także w tym miejscu odnotować, mimo że nie ma to znaczenia dla rozpoznania zażalenia, iż wszelkie różnicowanie wyroków uniewinniających nie tylko koliduje z regułą *lege non distinguente* (prawodawca takich rozróżnień nie wprowadza, a zatem nie wolno ich czynić interpretatorowi), ale nade wszystko jest nie do pogodzenia z zasadą domniemania niewinności.

W konkluzji wolno sformułować następujące stanowisko: w razie uniewinnienia oskarżonego albo umorzenia postępowania z przyczyn wskazanych w art. 17 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. oraz z powodu niepoczytalności sprawcy dopuszczalna jest z mocy art. 523 § 3 k.p.k. tylko kasacja strony zmierzająca do pogorszenia sytuacji prawnej oskarżonego; kasację strony nie stawiającą sobie takiego celu, a więc wniesioną na korzyść oskarżonego lub obojętną dla jego interesów, należy traktować jako niedopuszczalną z wszelkimi tego konsekwencjami.

Przechodząc na grunt niniejszej sprawy, trzeba stwierdzić, że w zaskarżonym zarządzeniu prawidłowo przyjęto, iż kasacja pełnomocnika oskarżyciela subsydiarnego nie została wniesiona na niekorzyść oskarżonej. Takie ustalenie zasadnie legło u podstaw decyzji o niedopuszczalności kasacji i w efekcie o odmowie jej przyjęcia.

Wyrażony w końcowej części uzasadnienia zażalenia pogląd o możliwości ubiegania się w przyszłości przez oskarżoną o zwrot kosztów postępowania nie ma tu nic do rzeczy, jako że ewentualne uzupełniające rozstrzygnięcie o kosztach podjęte w trybie art. 626 §

Prokurator Prokuratury Generalnej, w pisemnym stanowisku odnoszącym się do wniosku pełnomocnika Randy`ego Craiga L., wniósł o jego oddalenie. Podniósł w nim, że skarżący nie zaoferował żadnych nowych faktów lub dowodów w rozumieniu art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k., jako że do wznowienia postępowania na tej podstawie wymagane są zmiany dotyczące faktycznej podstawy rozstrzygnięcia. Sama odmiennosc ocen prawnych lub interpretacji podstawy takiej nie daje, a te kwestie mogą być badane w trybie instancyjnym lub w drodze kasacji. Nadto prokurator wskazał, że dostrzega w uzasadnieniu wyroku TK pewne niekonsekwencje, które jednak nie mogą zmienić istoty rozstrzygnięcia, że art. 4 ust. 1 umowy o ekstradycji, nie pozostaje w sprzeczności z Konstytucją. Autor odpowiedzi podkreślił, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego może stanowić powód wznowienia postępowania wyłącznie w okolicznościach wskazanych w art. 540 § 2 k.p.k.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Wniosek o wznowienie postępowania złożony przez pełnomocnika Randy`ego Craiga L. był bezzasadny, a konsekwencją takiego stanowiska Sądu Najwyższego było jego oddalenie. Jednocześnie skład orzekający w tej sprawie nie powziął poważnych wątpliwości co do wykładni prawa, uzasadniających przedstawienie zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi tego Sądu, w trybie art. 59 ustawy o Sądzie Najwyższym, co postulował skarżący.

Niewątpliwie słusznie prokurator Prokuratury Generalnej zaakcentował, że przewidziana w art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. podstawa wznowieniowa określana mianem propter nova dotyczy faktycznej podstawy rozstrzygnięcia, a nie odmiennych interpretacji czy ocen prawnych wyrażonych przez inne sądy czy organy, choćby był nim Trybunał Konstytucyjny, z wyjątkiem – rzecz jasna – przesłanek przewidzianych w art. 540 § 2 k.p.k. W realiach niniejszej sprawy nie ma jednak konieczności kategoriernego i jednoznacznego rozstrzygnięcia, czy nigdy treść uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego nie będzie mogła stanowić propter nova w rozumieniu art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k., jako że nie sposób przewidzieć wszystkich możliwych w przyszłości sytuacji. W niniejszej sprawie decydującym jest to, że również od strony merytorycznej wniosek pełnomocnika skarżącego był niezasadny.

Składając skargę konstytucyjną Randy Craig L. dążył do wykazania, że przepis art. 4 ust. 1 umowy ekstradycyjnej RP z USA jest sprzeczny z Konstytucją. Gdyby TK podzielił to stanowisko, oczywiście w sprawie wystąpiłaby podstawa wznowienia propter decreta, przewidziana w art. 540 § 2 k.p.k. Tak się jednak nie stało i Trybunał wyrokiem z dnia 21 września 2011r. orzekł o zgodności tego przepisu z art. 55 ust. 1 i 2 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz o jego nie niezgodności z art. 78 Konstytucji (Dz.U. Nr 217, poz1293).

Dostrzegając brak możliwości powołania podstawy z art. 540 § 2 k.p.k., skarżący podjął próbę wykorzystania podstawy propter nova, nawiązując do pewnych fragmentów uzasadnienia wyroku TK. Argumentacja pełnomocnika Randy`ego Craiga L. była jednak zupełnie nieprzekonująca. Lektura uzasadnienia wyroku Trybunału nie pozostawia przecież żadnych wątpliwości, że uznał on prawną możliwość wydania obywatela polskiego Stanom Zjednoczonym Ameryki właśnie w oparciu o przepis art. 4 ust. 1 umowy o ekstradycji. Wielokrotnie i to wprost TK stwierdził, że „sądy orzekające w przedmiocie ekstradycji skarżącego musiały również zastosować art. 4 ust. 1 umowy z USA o ekstradycji, co wynika z art. 55 ust. 2 Konstytucji oraz art. 615 § 2 k.p.k.” (pkt 2.11.2 uzasadnienia); że „obywatelstwo nie jest bezwzględną przeszkodą ekstradycyjną, a jedynie państwo wezwane może odmówić wydania własnego obywatela” (pkt 3.8.1); że „wbrew twierdzeniom skarżącego, z umowy z USA o ekstradycji wynika zatem możliwość ekstradycji obywatela polskiego” (pkt 3.9). Sens całego rozstrzygnięcia Trybunału, wynikający już z samej części dyspozytywnej wyroku, wyrażony także w przykładowo wskazanych cytatach,

sprawdza się do stwierdzenia, że Państwo Polskie ma prawo wydać Stanom Zjednoczonym obywatela polskiego, o ile zostaną spełnione przesłanki określone w obowiązującym porządku prawnym, a więc w Konstytucji RP, w umowie o ekstradycji oraz w k.p.k.

Prawdą jest, że art. 604 § 1 pkt 1 k.p.k. przewiduje bezwzględny zakaz wydania obywatela polskiego. Zakaz ten, co przecież jasno wynika z treści wyroku TK i jego uzasadnienia, nie może być interpretowany w oderwaniu od innych przepisów k.p.k., a tym bardziej Konstytucji. Przepis art. 615 § 2 k.p.k. wprost przewiduje, że „przepisów niniejszego działu nie stosuje się, jeżeli umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną (...) stanowi inaczej”. Dział ten obejmuje przepisy od art. 578 do art. 615 k.p.k., a więc również art. 604 k.p.k. Konstytucja w art. 55 ust. 2 stanowi, że „ekstradycja obywatela polskiego może być dokonana na wniosek innego państwa lub sądowego organu międzynarodowego, jeżeli możliwość taka wynika z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej (...)”. Umowa o ekstradycję z USA w art. 4 ust. 1 przewiduje, że „żadne z Umawiających się Państw nie jest zobowiązane do wydawania własnych obywateli, jednakże organ wykonujący w Państwie wezwanym będzie mógł dokonać wydania takich osób, jeżeli według jego uznania będzie to właściwe i możliwe”. W tym kontekście normatywnym postrzegać trzeba treść art. 604 § 1 pkt 1 k.p.k. i tak też oceniał to Trybunał Konstytucyjny. Co więcej, odwołując się do elementów aksjologicznych, dodał, że nowelizacja art. 55 Konstytucji, wprowadzająca właśnie wyjątki od bezwzględnego zakazu ekstradycji, wychodzi naprzeciw współczesnej tendencji „ułatwiania ścigania osób stojących pod zarzutem popełnienia przestępstw innych niż polityczne i uchylających się wskutek ucieczki do innego państwa od stawienia się przed wymiarem sprawiedliwości; tendencja ta wiąże się z podkreślaniami przez społeczność międzynarodową (...) potrzeby przeciwstawiania się kulturze bezkarności; przyjęto między innymi, że to, iż osoba ścigana jest obywatelem państwa wezwanego, nie powinno stanowić bezwzględnej przesłanki do jej wydania, o ile inne przesłanki określone w prawie państwa wezwanego nie stoją ku temu na przeszkodzie” (pkt 3.11).

Tym wszystkim argumentom autor wniosku o wznowienie przeciwstawił ten fragment uzasadnienia TK, w którym stwierdzono, że „ekstradycja obywatela polskiego jest możliwa wyłącznie wtedy, gdy zostały spełnione inne przesłanki dopuszczalności wniosku i po prawomocnym orzeczeniu sądu, że nie zachodzi jedna z określonych w art. 604 § 1 k.p.k. bezwzględnych przeszkód ekstradycyjnych” (pkt 3.10.3). Niewątpliwie takie generalne powołanie się na treść art. 604 § 1 k.p.k. obejmuje również jego pkt 1, zakazujący wydania obywatela polskiego. Nie jest rzeczą Sądu Najwyższego ocenianie uzasadnienia Trybunału Konstytucyjnego. Niemniej nie może być wątpliwości, że tak generalne ujęcie nie jest koherentne z istotą orzeczenia TK, co zresztą dostrzegł też składający zdanie odrębne od wyroku sędzia Wojciech Hermeliński w swoim uzasadnieniu (str. 10 – 11). Sędzia ten, kontestując konstytucyjność zapisu art. 4 ust. 1 umowy o ekstradycję, ocenił, że nie spełnia on standardu należytej określoności i precyzji (str.12). Jednakże i On uznawał, że „zaskarżony przepis dopuszcza możliwość wydawania obywateli polskich; z umowy z USA o ekstradycji rzeczywiście zatem wynika możliwość ekstradycji obywatela polskiego; ta myśl wyrażona w wyroku Trybunału Konstytucyjnego nie może być kwestionowana” (str.9).

Nadto nie można nie dostrzec, że argumentacja TK zawarta w części oznaczonej punktem 3.10.3 dotyczy generalnie kompetencji Ministra Sprawiedliwości, wydającego ostateczne rozstrzygnięcie o wydaniu obywatela w trybie art. 603 § 5 k.p.k., już po uzyskaniu prawomocnego postanowienia sądu. W końcu, przepis art. 604 § 1 k.p.k. wymienia cały szereg innych przesłanek (punkty od 2. do 8. zawierają katalog szerszy niż wskazany w art. 55 ust. 2 Konstytucji), których wystąpienie, o ile nie modyfikuje ich umowa ekstradycyjna (art. 615 § 2 k.p.k.), musi być przedmiotem oceny ze strony sądu rozpoznającego wniosek o ekstradycję. Te okoliczności również nie mogą być pominięte przy ocenie rze-

tomiast skutków rzeczowych ani obligacyjnych, jak również nie stwarza zmian co do uprawnień do posiadania mienia. Co istotne, osoba pominięta w postanowieniu Sądu o stwierdzeniu nabyciu spadku, jeśli narusza to jej prawa, może w dalszym ciągu dochodzić ich w sposób przewidziany w Kodeksie postępowania cywilnego także po uprawnieniu się orzeczenia (art. 679 kpc).

Z przytoczonej skrótowo argumentacji wynika, że Sąd odwoławczy oparł swój wniosek, iż orzeczenie o nabyciu spadku nie jest rozporządzeniem mieniem, na interpretacji tego pojęcia w prawie cywilnym. Tam bowiem definiuje się je jako czynność prawną pociągającą zniesienie, obciążenie lub przeniesienie prawa, czyli zmniejszenie aktywów po stronie osoby dokonującej rozporządzenia (Z. Radwański [w:] System prawa prywatnego. Prawo cywilne. Część ogólna, t. 2, Warszawa 2002, s. 184). Skutku takiego nie pociąga orzeczenie, które ma deklaratoryjny tylko charakter.

Granice rozpoznania kasacji wyznacza treść podniesionego zarzutu (art. 536 kpk). Skarżący podważa w nim wykładnię znamienia strony przedmiotowej przestępstwa określonego w art. 286§1 kk, zawierającego się w sformułowaniu „rozporządzenie własnym lub cudzym mieniem”. To prawda, że ma ono swoje cywilnoprawne konotacje, ale jako zamieszczone w opisie strony przedmiotowej typu przestępstwa powinno być interpretowane zgodnie z ratio legis penalizacji, z uwzględnieniem w szczególności przedmiotu ochrony. Już z tego względu nie można utożsamiać w sposób bezrefleksyjny cywilnoprawnego znaczenia „rozporządzenia mieniem” z przynależnym odnośnemu znamieniu tego przestępstwa. Należy natomiast mieć na uwadze wypracowaną już w orzecznictwie karnym i w doktrynie wykładnię pojęcia „rozporządzenia mieniem”, wskazującą na jego autonomiczne w tym przepisie znaczenie uwarunkowane właśnie przedmiotem ochrony. Jest nim, jak w wypadku wszystkich przestępstw określonych w rozdziale XXXV Kodeksu karnego, mienie, ale w art. 286§1 rozumiane szeroko jako synonim majątku, a w gruncie rzeczy jako całokształt sytuacji majątkowej danego podmiotu (M. Dąbrowska-Kardas, Piotr Kardas [w:] Kodeks karny. Część szczególna, t. III, Komentarz pod red. A. Zolla, Warszawa 2008, s. 254, post. SN z 15.06.2007, I KZP13/07, OSNKW 2007 nr 7-8, poz. 56). Celem penalizacji jest tutaj ochrona każdego podmiotu przed pogorszeniem sytuacji majątkowej na skutek zachowań sprawcy opisanych w znamionach tego przestępstwa, prowadzących do zadysponowania mieniem, nawet jeśli rezultatem nie jest powstanie szkody majątkowej po stronie pokrzywdzonego (J. Bednarzak: Przestępstwo oszustwa w polskim prawie karnym, Warszawa 1971, s. 70-74, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, op. cit., s. 275-276, T. Oczkowski: Oszustwo jako przestępstwo majątkowe i gospodarcze, Kraków 2004, s. 65-66, A. Prejbisz: Niekorzystne rozporządzenie mieniem jako znamię oszustwa, Prok. I Pr. 2005/10, wyrok SN z 30.08.2000, V KKN 267/00, OSNKW 2000, nr 9-10, poz. 85, post. SN z 27.06.2001, V KKN 96/99, Lex nr 5167).

Tak postrzegając przedmiot ochrony w przestępstwie określonym w art. 286§1 kk, należy zakwestionować pogląd, jakoby postanowienie sądu stwierdzające nabycie spadku nie mogło prowadzić do niekorzystnej zmiany sytuacji majątkowej osób z kręgu spadkobierców. To prawda, że nabycie spadku następuje ex lege z chwilą jego otwarcia (art. 922§1 i 925 kc), ale nie można pomijać, że orzeczenie sądu wydane na podstawie art. 1025§1 kpc stanowi prawne potwierdzenie uzyskania przez spadkobiercę własności (ew. współwłasności) masy spadkowej. Tylko postanowieniem sądu stwierdzającym nabycie spadku lub równoważnym mu poświadczeniem dziedziczenia wydanym przez notariusza, spadkobierca może wykazać względem osób trzecich swoje prawa wynikające z dziedziczenia (art. 1027 kpc). Co więcej, w myśl art. 1028 kc, osoba wskazana w postanowieniu o nabyciu spadku, nawet jeśli w świetle przepisów prawa nie jest spadkobiercą, rozporządza skutecznie prawem należącym do spadku na rzecz osoby trzeciej. Ma to szczególne znaczenie w przypadku dziedziczenia nieruchomości. Bez postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku lub aktu poświadczenia dziedziczenia spadkobierca nie zostanie

wpisany w księdze wieczystej jako następca prawny zmarłego właściciela nieruchomości. Uzyska natomiast taki wpis, korzystając z rękojmi wiarygodności ksiąg wieczystych osoba, która wylegitymuje się takim postanowieniem, nawet gdyby jego treść nie odpowiadała ustawowemu, czy też testamentowemu porządkowi dziedziczenia.

Już te uwagi uzmysławiają, że wydanie postanowienia stwierdzającego nabycie spadku stwarza po stronie każdej osoby z kręgu spadkobierców nową z prawnego punktu widzenia sytuację majątkową. Dokument ten uprawnia osobę w nim wskazaną do rozporządzenia masą spadkową i co oczywiste, do objęcia jej w posiadanie, bądź do dochodzenia takiego uprawnienia w postępowaniu o dział spadku. Oczywiście jest też, że konsekwencje postanowienia sądu kształtują również sytuację majątkową osoby w nim pominiętej z naruszeniem prawnych zasad dziedziczenia. Bez jego zmiany osoba ta nie może korzystać z praw do mienia, które należy się jej z tytułu spadkobrania. Zgodnie bowiem z art. 1025§2 kc domniemywa się, że spadkobiercą jest ta osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku albo poświadczenie dziedziczenia (por. wyrok SN z 14.01.2010, V KK 235/09, OSNKW 2010/6/50).

Raz jeszcze trzeba podkreślić, że realne następstwa sądowego stwierdzenia nabycia spadku uwidaczniają się szczególnie wyraziście, gdy rozstrzyga się w nim o dziedziczeniu określonej masy spadkowej, np. gospodarstwa rolnego. Postanowienie sądu jest tytułem własności gospodarstwa przysługującej określonej w nim osobie, jako prawa uzyskanego w drodze dziedziczenia. Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia powstaje stan prawny legitymizujący właściciela do rozporządzania tym majątkiem. Ilustrują to dobrze okoliczności niniejszej sprawy. Oskarżony, dysponując postanowieniem Sądu Rejonowego w W., stwierdzającym nabycie w całości gospodarstwa rolnego, uzyskał wpis w księdze wieczystej, potwierdzający jego wyłączną własność. W krótkim czasie rozporządził gospodarstwem, darując je synowi. Beneficjenta tej czynności, będącego w dobrej wierze chronił przepis art. 1028 kpc. Rozporządzenie było więc skuteczne i nawet orzeczona później zmiana postanowienia sądu, stwierdzająca już dziedziczenie gospodarstwa rolnego przez obu spadkobierców ustawowych po połowie (postanowienie Sądu Rejonowego w W. z dnia 7 listopada 2003r., sygn. (...)) nie mogła doprowadzić do unicestwienia skutków darowizny.

Przytoczone okoliczności potwierdzają, że wydanie postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku jest czynnością realnie i bezpośrednio oddziałującą na sytuację majątkową osób, które zgodnie z zasadami dziedziczenia są lub powinny być objęte postępowaniem. Stanowi ono zatem akt rozporządzenia mieniem w rozumieniu art. 286§1 kk. W stosunku do osoby, która z naruszeniem określonych w prawie cywilnym zasad dziedziczenia została w postanowieniu pominięta, jest to rozporządzenie niekorzystne w wypadku, gdy ukształtowany nim stan prawny pozbawia ją należnego przysporzenia. Deklaratoryjny w sensie cywilnoprawnym charakter orzeczenia nie ma tu znaczenia, skoro jego wydanie wywołuje konkretne skutki w sferze majątkowej osób uprawnionych do spadkobrania.

Wszystko to prowadzi do konkluzji, że cywilnoprawne znaczenie „rozporządzenia mieniem” nie determinuje wykładni tego pojęcia na gruncie znamion strony przedmiotowej przestępstwa określonego w art. 286§1 kk. Ma ono tu bowiem znaczenie swoiste, odpowiadające przedmiotowi ochrony i odnosi się do szeroko postrzeganego stanu majątkowego pokrzywdzonego. Jego niekorzystną zmianę może wywołać rozporządzenie, rozumiane jako każda czynność zadysponowania mieniem, przewidziana przez przepisy prawa, kształtująca określony stan prawny. Czynnością tą może być także rozstrzygnięcie przez sąd w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku. Jeśli doszło do pominięcia w postanowieniu sądu osoby uprawnionej do dziedziczenia, na skutek przedstawienia fałszywych dowodów przez sprawcę zmierzającego do osiągnięcia korzyści majątkowej, to taki czyn może stanowić tzw. oszustwo sądowe, wypełniające znamiona przestępstwa

określonego w art. 286§1 kk. Jego specyfika polega na tym, że „osobą” wprowadzoną w błąd i dokonującą rozporządzenia mieniem jest sąd, a pokrzywdzoną osoba, względem której orzeczenie sądu wywołuje niekorzystne zmiany w sytuacji majątkowej.

Zasadny okazał się zatem zarzut kasacji wskazujący na obrazę prawa materialnego na skutek wadliwej wykładni przez oba sądy orzekające pojęcia „rozporządzenia mieniem”, zamieszczonego w opisie strony przedmiotowej przestępstwa określonego w art. 286§1 kk. Sądy obu instancji nie dostrzegły właściwego znaczenia tego znamienia czynu zabronionego, uwarunkowanego prawidłowo pojmowanym przedmiotem ochrony. Kierowały się natomiast wyłącznie cywilnoprawną naturą postanowień stwierdzających nabycie spadku, uznawanych w systemie postępowania cywilnego za deklaratywne, a tym samym za nie rozporządzające. Wykazane tu uchybienie w wykładni art. 286§1 kk doprowadziło do zawężonego postrzegania pola penalizacji wyznaczonej znamionami ustawowymi przestępstwa.

Podniesione w kasacji uchybienie miało rażący charakter i, co oczywiste, wywarło istotny wpływ na treść prawomocnego wyroku. Z tych też względów należało uchylić zaskarżony wyrok, jak również wyrok Sądu Rejonowego w W.i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania w pierwszej instancji. Przy ponownym rozpoznaniu Sąd Rejonowy będzie związany przedstawionymi wyżej zapatrywaniami prawnymi co do wykładni pojęcia „niekorzystnego rozporządzenia mieniem”, jako znamienia strony przedmiotowej przestępstwa z art. 286§1 kk.

Poza zakresem rozpoznania pozostawił Sąd Najwyższy wniosek obrońcy o umorzenie postępowania ze względu na uchybienie wymienione w art. 439§1 pkt 8 kpk, zawarty w odpowiedzi na kasację. W jego przekonaniu miało ono wynikać stąd, że co do czynu, o który oskarżono Jerzego S., zapadło wcześniej prawomocne postanowienie Prokuratora Rejonowego W w. z dnia 8 grudnia 2003r., sygn. (...), o umorzeniu postępowania. Postępowanie przygotowawcze toczyło się „ w sprawie: fałszywych zeznań złożonych w dniu 22 marca 2002r przez Jerzego S. i Agnieszkę Ł. w toku postępowania przed Sądem Rejonowym w W. Wydział I Cywilny sygn. akt (...), tj. o czyn z art. 233§1 kk.” Umorzenie uzasadniono brakiem „danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa”. Z uzasadnienia postanowienia wynika natomiast, że owym brakiem było przesłuchanie obojga wymienionych osób w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku bez odebrania przyrzeczenia, a więc przy niezaistnieniu warunku egzekwowania odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania. Natomiast pozostawienie bez rozpoznania zażalenia Jana S. na powyższe postanowienie Sąd Rejonowy w W. uzasadnił brakiem statusu pokrzywdzonego po jego stronie, gdyż przedmiotem ochrony w art. 233§1 kk jest interes wymiaru sprawiedliwości, a nie indywidualny interes majątkowy jednostki (k. 37-59 akt (...) Prokuratury Rejonowej w W.). W tym stanie rzeczy obrońca oskarżonego wnosił o uchylenie zaskarżonego kasacją wyroku i o umorzenie postępowania w sprawie niniejszej na podstawie art. 17§1 pkt 7 kpk wobec zaistnienia uchybienia określonego w art. 439§1 pkt 8 kpk.

Wskazanie na uchybienie stanowiące bezwzględną przyczynę odwoławczą ma oczywiście znaczenie w postępowaniu kasacyjnym, skoro w myśl art. 536 kpk Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację w tym zakresie niezależnie od granic zaskarżenia. W tym jednak wypadku, w sytuacji, gdy wywieziono kasację od wyroku uniewinniającego, wnioskowanie przez obrońcę o umorzenie postępowania ze względu na rei iudicate, nie jest czynnością podejmowaną na korzyść oskarżonego (art. 86§1 kpk). Na wniosek obrońcy zarzut taki nie może być więc rozpoznawany. Nie oznacza to jednak, że obrońca nie będzie go mógł wysunąć w ponownym rozpoznaniu sprawy. Aktualnie natomiast, już z urzędu rozważając możliwość rozpoznania kasacji w zakresie szerszym niż granice zaskarżenia, Sąd Najwyższy nie dopatrywał się powodów do umorzenia postępowania na podstawie art. 17§1 pkt 7 kpk po uchyleniu prawomocnego wyroku. Istotne znaczenie ma bowiem to, że

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.4.4. Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie, sygn. akt I KZP 14/12

Czy osobie podejrzanej, o której mowa w art. 247 § 1 k.p.k. przysługuje zażalenie do sądu na zarządzenie prokuratora o zatrzymaniu i przymusowym doprowadzeniu w sytuacji, gdy do faktycznego zatrzymania osoby nie doszło, a co za tym idzie, czy sformułowanie przepisu art. 247 § 2 k.p.k.: «Do zatrzymania, o którym mowa w § 1, stosuje się odpowiednio art. 246», odnosi się do uprawnienia wskazanej osoby do zaskarżenia decyzji procesowej prokuratora, która nie została zrealizowana w drodze faktycznego zatrzymania?

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.4.5. Wniosek Prokuratora Generalnego o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie, sygn. akt I KZP 15/12

Czy zawarte w art. 575 § 1 k.p.k. określenie »wyrok łączny traci moc« oznacza, że z chwilą wydania nowego wyroku łącznego tracą moc wszystkie rozstrzygnięcia zawarte w poprzednim wyroku łącznym, czy też tracą moc tylko te jego rozstrzygnięcia o połączeniu kar tego samego rodzaju bądź o umorzeniu postępowania na podstawie art. 572 k.p.k., które zostały objęte nowym wyrokiem łącznym?

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.4.6. Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Tarnowie, sygn. akt I KZP 16/12

Jaki organ (sąd czy urząd skarbowy) jest właściwy do orzekania, w trybie art. 206 § 3 k.k.w., w przedmiocie umorzenia należności Skarbu Państwa z tytułu przepadku korzyści majątkowej?

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.4.7. Wniosek Prokuratora Generalnego o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie, sygn. akt I KZP 17/12

Czy w wyroku łącznym granice kary łącznej grzywny wymierzonej w stawkach dziennych, o których mowa w art. 39 § 1 k.k.s i art. 86 § 1 k.k., wyznaczone są jedynie poprzez kryterium ilości stawek dziennych, czy też przy kształtowaniu w wyroku łącznym wymiaru kary łącznej grzywny jej ustawowe granice określa iloczyn liczby stawek dziennych i ich wysokości w dotychczas orzeczonych grzywnach?

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.4.8. Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie, sygn. akt I KZP 18/12

Czy do postępowania sądowego wszczynanego przez wniesienie odwołania do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych od orzeczenia Krajowego Sądu Dyscyplinarnego, na

2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego

2.1. Wyroki i postanowienia Trybunału Konstytucyjnego

(źródło: www.trybunal.gov.pl)

2.1.1. Nadanie terminowi do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia charakteru prekluzyjnego nie może zostać uznane za naruszenie zasad sprawiedliwej procedury sądowej. (SK28/10)

15 maja i 25 września 2012 r. Trybunał Konstytucyjny rozpoznawał skargę konstytucyjną Zygmunta G. dotyczącą wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (brak możliwości przywrócenia terminu).

W wyroku z 25 września 2012 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że **art. 55 § 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (k.p.k.) w zakresie, w jakim nadaje ustanowionemu w nim terminowi do wniesienia aktu oskarżenia charakter prekluzyjny, jest zgodny z art. 45 ust. 1 konstytucji.**

Zdanie odrębne zgłosiła sędzia TK Teresa Liszcz.

Problem konstytucyjny w sprawie polegał na tym, czy ustanowienie miesięcznego terminu prekluzyjnego dla wniesienia posiłkowego aktu oskarżenia pozbawia pokrzywdzonego niezbędnych uprawnień procesowych, naruszając tym samym standardy sprawiedliwej procedury.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że sprawa karna jest sprawą oskarżonego. Toczące się postępowanie sądowe w sprawie karnej może jednak dotyczyć różnego rodzaju interesów pokrzywdzonego i dlatego też z chwilą wniesienia aktu oskarżenia przez uprawnionego oskarżyciela staje się również - w pewnym sensie - sprawą pokrzywdzonego. Z tego względu pokrzywdzony może zostać uznany za szczególnego rodzaju podmiot objęty odpowiednimi gwarancjami wynikającymi z konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd (art. 45 ust. 1 konstytucji). Z rozważanego przepisu wynikają następujące uprawnienia pokrzywdzonego.

Pokrzywdzony ma uprawnienie do tego, aby postępowanie karne zostało ukształtowane zgodnie z zasadami sprawiedliwości, a więc z uwzględnieniem jego słuszych interesów oraz prawa do wysłuchania. Sprawiedliwa procedura karna ma na celu zapewnienie sprawiedliwego osądzenia osoby oskarżonej o popełnienie przestępstwa i prawidłowe zastosowanie norm prawa karnego materialnego. Sprawiedliwa procedura musi gwarantować zarówno prawo oskarżonego do obrony, domniemanie niewinności jak i słuszne prawa pokrzywdzonego, zapewniając jednocześnie odpowiednią równowagę uprawnień procesowych przeciwstawnych stron postępowania.

Pokrzywdzony ma uprawnienie do uzyskania, bez nieuzasadnionej zwłoki, wiążącego rozstrzygnięcia sądowego sprawy karnej prawidłowo wniesionej do sądu przez uprawnionego oskarżyciela.

Pokrzywdzony ma uprawnienie do tego, aby sąd rozpoznający sprawę spełniał konstytucyjne wymogi właściwości, niezależności, bezstronności i niezawisłości.

Konstytucja gwarantuje pokrzywdzonemu prawo do rozpatrzenia sprawy przez sąd, w tym do zainicjowania postępowania sądowego nie przesądzając bliżej form postępowania. Prawo pokrzywdzonego do uruchamiania postępowania sądowego jest realizowane przede wszystkim w postępowaniu cywilnym. W szczególnych przypadkach pokrzywdzony może próbować dochodzić określonych praw w postępowaniu sądowno-administracyjnym. Może dotyczyć to w szczególności sytuacji, w których określone działania osoby wchodzącej w skład organu władzy publicznej wypełniały znamiona przestępstwa. Natomiast ocena prawidłowości określonych unormowań proceduralnych dotyczących pokrzywdzonego musi uwzględniać szerszy kontekst, na który składa się całokształt uprawnień, jakimi dysponuje zarówno w postępowaniu cywilnym (i ewentualnie sądowno-administracyjnym) jak i w postępowaniu karnym.

Pokrzywdzony nie ma natomiast konstytucyjnego prawa do inicjowania postępowania sądowego w zakresie przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego. Funkcję ścigania realizuje w jego imieniu państwo,

które przejęło także uprawnienie do postawienia oskarżonego w stan oskarżenia. Pokrzywdzonemu przyznane zostały natomiast pewne uprawnienia kontrolne, takie jak zażalenie na odmowę wszczęcia czy umorzenie postępowania przygotowawczego, a wreszcie także prawo wnoszenia skargi subsydiarnej. Sprawa karna, dla pokrzywdzonego, w sprawie z oskarżenia publicznego, staje się zatem sprawą w rozumieniu art. 45 ust. 1 konstytucji dopiero po wszczęciu postępowania przed sądem przez uprawnionego oskarżyciela. Z tego względu w odniesieniu do pokrzywdzonego gwarancje wynikające z konstytucyjnego prawa do sądu obejmują wyłącznie sprawy karne wniesione do sądu przez uprawnionego oskarżyciela.

Jednym z warunków wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia jest dochowanie miesięcznego terminu od doręczenia pokrzywdzonemu postanowienia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania.

W rezultacie uznania miesięcznego terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia za termin prekluzyjny, jego przekroczenie - bez względu na przyczynę - pociąga za sobą bezskuteczność aktu oskarżenia. Sąd nie może zatem prowadzić postępowania przeciwko osobie wskazanej jako oskarżony przez pokrzywdzonego. Pokrzywdzony nie może żądać przywrócenia rozważanego terminu nawet wtedy, gdy nie był w stanie go dotrzymać z przyczyn niezawinionych.

Trybunał Konstytucyjny nie ma kompetencji do oceny celowości i racjonalności rozwiązań ustawodawczych. Wybór odpowiednich rozwiązań prawnych w postępowaniach przed organami władzy publicznej jest wyłączną kompetencją ustawodawcy. Konstytucyjne zasady sprawiedliwej procedury pozostawiają mu szeroki zakres swobody regulacyjnej, i to do prawodawcy należy dokonanie wyboru spośród wielu konstytucyjnie dopuszczalnych rozwiązań.

Trybunał Konstytucyjny stanął na stanowisku, że ocena konstytucyjności art. 55 § 1 zdanie pierwsze k.p.k. musi być dokonywana w kontekście całości uprawnień pokrzywdzonego w zakresie inicjowania postępowania karnego. Ofiara przestępstwa dysponuje bowiem katalogiem uprawnień w celu dochodzenia swoich praw w postępowaniu karnym. Zasadniczym instrumentem ochrony praw pokrzywdzonego jest zasada legalizmu powiązana z obowiązkiem starannego wyjaśnienia sprawy przez organy kompetentne do prowadzenia śledztwa lub dochodzenia. K.p.k. gwarantuje pokrzywdzonemu prawo do zaskarżenia do sądu postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania i o umorzeniu postępowania. Pokrzywdzony ma zatem zapewniony dostęp do sądu w celu ochrony jego interesów w sytuacji sporu z właściwymi organami decydującymi w sprawie wniesienia aktu oskarżenia. Ważnym instrumentem ochrony praw pokrzywdzonego jest również instytucja "wymuszenia skargi". Możliwość wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia stanowi dodatkowy instrument ochrony interesów pokrzywdzonego, wykraczający poza zakres uprawnień pokrzywdzonego, których zapewnienia wymaga konstytucja.

Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę na to, że na gruncie obowiązujących przepisów sytuacja, w której istnieje możliwość wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia nie stanowi zaskoczenia dla zainteresowanego. Zaskarzając postanowienie o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania, pokrzywdzony musi liczyć się z ryzykiem nieuwzględnienia zażalenia, zatem jeżeli dąży do uruchomienia postępowania przed sądem, może antycypować potrzebę sporządzenia aktu oskarżenia. Perspektywa wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia rysuje się wraz z pierwszym postanowieniem właściwego organu o odmowie wszczęcia postępowania lub o umorzeniu postępowania przygotowawczego.

Oceniając konstytucyjność zaskarżonego przepisu, należy wziąć pod uwagę słuszny interes osoby wskazanej przez pokrzywdzonego jako rzekomego sprawcę przestępstwa. Osobę tę chroni konstytucyjne domniemanie niewinności i z tego względu musi ona być uważana za niewinną, dopóki jej wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu. Chodzi tu o osobę, w przypadku której właściwe organy państwowe, pomimo ponownego zbadania sprawy, nie znajdują podstaw do prowadzenia postępowania karnego. Osoba ta ma prawo oczekiwać, że decyzja w kwestii prowadzenia przeciwko niej postępowania karnego zostanie podjęta bez zbędnej zwłoki, w jednoznacznie określonych przez prawo ramach czasowych. Niezbędny jest mechanizm, który zapewni ostateczne wyjaśnienie jej sprawy i zapewni bezpieczeństwo prawne. Możliwość przywracania terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia prowadziłyby także do wydłużenia stanu niepewności co do postępowania karnego w wypadku osoby wskazanej jako sprawca przestępstwa. Jak stwierdza się w piśmiennictwie, czasowe ograniczenie prawa do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia ma na celu zabezpieczenie potencjalnego sprawcy przed sytuacją, że oto pozostaje on w długotrwałym stanie zależności od pokrzywdzonego, dysponującego prawem do inaugurowania postępowania sądowego przeciwko niemu.

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego nadanie terminowi do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia charakteru prekluzyjnego nie może zostać uznane za naruszenie zasad sprawiedliwej procedury sądowej w stopniu uzasadniającym stwierdzenie niezgodności tego rozwiązania z art. 45 ust. 1 konstytucji. Przyjęte rozwiązanie mieści się w zakresie swobody regulacyjnej pozostawionej ustawodawcy przez prawodawcę konstytucyjnego.

Rozprawie przewodniczył sędzia TK Zbigniew Cieślak, I sprawozdawcą była sędzia TK Teresa Liszcz, II sprawozdawcą był sędzia TK Mirosław Granat.

5) art. 31 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 9 czerwca 2006 roku o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego w zakresie, w jakim odnosi się do zwrotu: "a także innych ustawach i umowach międzynarodowych",

6) art. 31 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. g ustawy, o której mowa w pkt 5, w zakresie, w jakim odnosi się do zwrotu: "oraz innych [przestępstw] niż wymienione w lit. a - f, godzących w bezpieczeństwo potencjału obronnego państwa, SZ RP oraz jednostek organizacyjnych MON, a także państw, które zapewniają wzajemność",

7) art. 31 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 9 ustawy, o której mowa w pkt 5

- z art. 2, art. 47, art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 roku;

o zbadanie zgodności:

1) art. 20c ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji w związku z art. 212 § 1 i § 2, art. 216 § 1 i § 2, art. 217 § 1, art. 221, art. 278 § 1 - 3 i § 5, art. 284 § 1 - 3, art. 288 § 1 i § 2 oraz art. 290 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks karny, z art. 45, art. 46 ust. 1, art. 49 i art. 49a ustawy z dnia 26 stycznia 1984 roku - Prawo prasowe, z art. 34 pkt 2, 3 i 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o wyrobach budowlanych, art. 33 ustawy z dnia 25 lutego 2011 roku o substancjach chemicznych i ich mieszaninach, art. 77 pkt 2, 2a i 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt i w związku z art. 52 pkt 2 i 4 ustawy z dnia 13 października 1995 roku - Prawo łowieckie - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 roku;

2) art. 10b ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 roku o Straży Granicznej w związku z art. 212 § 1 i § 2, art. 216 § 1 i § 2, art. 217 § 1, art. 221, art. 278 § 1 - 3 i § 5, art. 284 § 1 - 3, art. 288 § 1 i § 2 oraz art. 290 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks karny, z art. 45, art. 46 ust. 1, art. 49 i art. 49a ustawy z dnia 26 stycznia 1984 roku - Prawo prasowe, z art. 34 pkt 2, 3 i 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o wyrobach budowlanych, art. 33 ustawy z dnia 25 lutego 2011 roku o substancjach chemicznych i ich mieszaninach, art. 77 pkt 2, 2a i 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt i w związku z art. 52 pkt 2 i 4 ustawy z dnia 13 października 1995 roku - Prawo łowieckie - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

3) art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 roku o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych w związku z art. 212 § 1 i § 2, art. 216 § 1 i § 2, art. 217 § 1, art. 221, art. 278 § 1 - 3 i § 5, art. 284 § 1 - 3, art. 288 § 1 i § 2 oraz art. 290 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks karny, z art. 60 § 2 i § 3, art. 61 § 1, art. 62 § 1, § 3 i § 4, art. 80 § 1 i § 2, art. 93 § 2 i § 3, art. 95 § 1, art. 108 § 2 oraz art. 109 ustawy z dnia 10 września 1999 roku - Kodeks karny skarbowy, z art. 45, art. 46 ust. 1, art. 49 i art. 49a ustawy z dnia 26 stycznia 1984 roku - Prawo prasowe, z art. 34 pkt 2, 3 i 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o wyrobach budowlanych, art. 33 ustawy z dnia 25 lutego 2011 roku o substancjach chemicznych i ich mieszaninach, art. 77 pkt 2, 2a i 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt i w związku z art. 52 pkt 2 i 4 ustawy z dnia 13 października 1995 roku - Prawo łowieckie - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

4) art. 36b ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 września 1991 roku o kontroli skarbowej w związku z art. 60 § 2 i § 3, art. 61 § 1, art. 62 § 1, § 3 i § 4, art. 80 § 1 i § 2, art. 93 § 2 i § 3, art. 95 § 1, art. 108 § 2 oraz art. 109 ustawy z dnia 10 września 1999 roku - Kodeks karny skarbowy - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

5) art. 36b ust. 1 pkt 1 w związku z art. 2 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 28 września 1991 roku o kontroli skarbowej, w związku z art. 85 § 4, art. 86 § 4, art. 87 § 4, art. 88 § 3, art. 89 § 3, art. 90 § 3, art. 91 § 4, art. 92 § 3, art. 94 § 3, art. 95 § 2 i art. 96 § 1 ustawy z dnia 10 września 1999 roku - Kodeks karny skarbowy oraz w związku z art. 100 ust. 1 i art. 101 ust. 1 ustawy z dnia 19 marca 2004 roku - Prawo celne - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

art. 28 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 24 maja 2002 roku o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu - w zakresie, w jakim odnosi się do zwrotu "i innych przestępstw godzących w bezpieczeństwo państwa" - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

2.2.7. Zarządzenie przez sąd obligatoryjnego wykonania kary warunkowo zawieszanej; przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub małoletniej (P 34/12)

Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Warszawie wystąpił z pytaniem czy:

1) art. 75 § 1a kodeksu karnego jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 2 Konstytucji RP oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji RP,

2) art. 75 § 1a kodeksu karnego jest zgodny z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP w związku z art. 42 ust. 3 Konstytucji RP i art. 42 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP i art. 2 Konstytucji RP,

3) art. 75 § 1a kodeksu karnego z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP w związku z art. 2 Konstytucji RP i w związku z art. 42 ust. 1 Konstytucji RP.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.8. Postępowanie karne; pozbawienie strony realnego prawa do obrony i skutecznego środka odwoławczego (SK 54/12)

W skardze konstytucyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 446 § 1 i 2 w związku z art. 96 § 1 i 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks postępowania karnego z art. 2, art. 32 ust. 1 w związku z art. 42 ust. 2 zd. 1., art. 45 ust. 1, art. 47, art. 52 ust. 2 i art. 64 ust. 2 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.9. Brak regulacji trybu składania wniosków o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności sędziów za złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego; brak ustawowo określonych przesłanek wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności (P 31/12)

Sąd Okręgowy w Gliwicach wystąpił z pytaniem: czy art. 80 ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku - Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie niezawierającym regulacji trybu składania wniosków o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności sędziów za złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego i ustawowo określonych przesłanek wyrażenia zgody na pociągnięcie do tejże odpowiedzialności, oraz art. 19 i art. 21 ustawy z dnia 18 października 2006 roku o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów w zakresie, w jakim do postępowania w przedmiocie odpowiedzialności karnej nie nakazują stosowania odpowiednio przepisu art. 80 ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku - Prawo o ustroju sądów powszechnych w postępowaniu lustracyjnym - są zgodne z art. 2, art. 7 i art. 181 Konstytucji RP.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.10. Obowiązek złożenia oświadczenia lustracyjnego przez osobę, wobec której toczy się wszczęte wcześniej postępowanie lustracyjne (P 30/12)

Sąd Okręgowy w Gliwicach wystąpił z pytaniem: czy art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 roku o zmianie ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów w zakresie, w jakim nakłada obowiązek złożenia oświadczenia lustracyjnego na osobę, wobec której toczy się wszczęte wcześniej postępowanie lustracyjne i nie przewiduje prawa tej osoby do odmowy złożenia takiego oświadczenia -jest zgodny z art. 2, art. 7, art. 31 ust. 3 i art. 42 ust. 2 Konstytucji RP.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2) § 5 ust. 2, § 10 ust. 1 rozporządzenia wymienionego w pkt 1 w części zawierającej słowa "mimo zastosowania przymusu bezpośredniego," z art. 74 § 4 k. p. k., art. 41 ust. 1 i art. 92 ust. 1 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.27. Działanie na szkodę spółki, *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* (art. 585 § 1 k.s.h.) (SK 19/11)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 585 § 1 k.s.h. z art. 42 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.28. Tymczasowe aresztowanie; przedłużenie stosowania tego środka; zasady zawiadamiania obrońcy osoby, wobec której ma być zastosowane tymczasowe aresztowanie o terminie przesłuchania tej osoby (art. 249 § 3 i 5 k.p.k.) (SK 10/11)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności

1) art. 249 § 5 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim pomija obowiązek wysłuchania zainteresowanego (podejznanego lub oskarżonego) przy dalszym stosowaniu - przedłużeniu aresztu, z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także z art. 5 ust. 4 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2;

2) art. 249 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, w zakresie w stanowi, że zawiadomienie obrońcy osoby, wobec której ma być zastosowane tymczasowe aresztowanie, o terminie przesłuchania tej osoby nie jest obowiązkowe, ale uzależnione od wniosku oskarżonego oraz dodatkowej przesłanki nieutrudniania przeprowadzenia tej czynności w sytuacji, gdy udział prokuratora w takim przesłuchaniu jest obligatoryjny – z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także z art. 5 ust. 4 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.29. Zasady udzielania świadczeń zdrowotnych skazanym odbywającym karę pozbawienia wolności (K 22/10)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o zbadanie zgodności art. 115 § 7 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.30. Przywrócenie terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (K 18/10)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o zbadanie zgodności art. 55 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nie określa wymienionego w nim terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia, jako terminu zawitego – z art. 45 ust. 1 i z art. 2 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

3. Zmiany w prawie

(opr. dr Anna Błachnio-Parzych, członek Biura Studiów i Analiz SN)

Zmiany wchodzące w życie we wrześniu i październiku 2012 r.

- **W dniu 8 września 2012 r.** – ustawa z dnia 13 lipca 2012 r. o zmianie ustawy o działach administracji rządowej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2012.908).

Ustawa wprowadziła zmiany m.in. w art. 40 § 2 Kodeksu karnego wykonawczego dotyczącym składu Rady Głównej do Spraw Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym.

Pełny tekst: <http://dziennikustaw.gov.pl/du/2012/908/1>

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

5. Informacja międzynarodowa

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

5.1. Rada Europy

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

5.1.1. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

5.1.1.1. Dopuszczalność wykorzystywania zeznań świadka, co do których istnieje podejrzenie, że zostały uzyskane w wyniku zastosowania tortur

(opr. dr Hanna Kuczyńska, asystent sędziego, Izba Karna SN)

przepisy: art. 6 EKPCz,

hasła: Prawo do rzetelnego procesu

Wyrok z 25 września 2012 r. w sprawie El Haski przeciwko Belgii (nr skargi 649/08)

Teza:

Dopuszczenie w postępowaniu karnym dowodów uzyskanych w wyniku tortur lub innego nieludzkiego traktowania automatycznie prowadzi do konieczności uznania całego postępowania za nierzetelne i jako takie za naruszające art. 6 Konwencji. Dlatego też sądy krajowe nie mogą dopuścić dowodów pochodzących z innego państwa bez upewnienia się, że nie zostały one uzyskane z użyciem metod przesłuchania naruszających art. 3 Konwencji. Niezgodne z zasadą rzetelności procesu byłoby obarczanie oskarżonego ciężarem wykazania, że określone dowody zostały uzyskane za pomocą tortur. Wystarczające dla wykluczenia takiego dowodu z postępowania jest, by oskarżony wykazał, że istniało „rzeczywiste ryzyko” zdobycia dowodu w wyniku takiego zachowania.

Z uzasadnienia:

Lahoucine El Haski, z pochodzenia Marokańczyk, został zatrzymany i tymczasowo aresztowany przez organy belgijskie pod zarzutem prowadzenia działalności terrorystycznej, w ramach „Marokańskiej Islamskiej Grupy Walczącej” (GICM). Przez wiele lat, zarówno w Maroku, jak i Syrii i w Arabii Saudyjskiej, studiował on islamską teologię i szarijat, po czym udał się na dwie wyprawy do Afganistanu, w celu odbycia szkolenia militarnego. W 2004 r. udał się on do Belgii, używając fałszywych dokumentów. W czasie toczącego się przeciwko niemu postępowania, organy marokańskie przekazały sądowi belgijskiemu dowody zgromadzone w sprawie toczącej się przeciwko tej samej grupie terrorystycznej w Maroku. Jednym z dowodów były zeznania krewnego oskarżonego, na okoliczność jego udziału i działalności w ramach GICM. Dnia 7 lutego 2006 r. El Haski został skazany na karę 7 lat pozbawienia wolności i karę grzywny w wysokości 2.500 euro. W apelacji przeciwko temu wyrokowi skarżący wniósł o uznanie protokołów przesłuchania uzyskanych w drodze pomocy prawnej z Maroka za dowód niedopuszczalny, ponieważ mogły one zostać uzyskane w wyniku działań sprzecznych z art. 3 Konwencji.

Wskazał, że wątpliwości co do mocy dowodowej tych zeznań budzi zwłaszcza fakt, że zostały one zgromadzone pośpiesznie, po zamachach bombowych w Casablance z dnia 16 maja 2003 r. Sąd odwoławczy utrzymał wyrok w mocy. Uznał, że skarżący nie przedstawił żadnych nowych dowodów, które uzasadniałyby podejrzenie, że dowody wykorzystane przez sąd I instancji zostały uzyskane w sposób sprzeczny z Konwencją.

Postępowanie przed Trybunałem

Trybunał podkreślił, że nie do niego należy ocenianie, czy miał miejsce błąd w ustaleniach faktycznych, lub czy miało miejsce naruszenie krajowego prawa materialnego lub procesowego w wyniku dopuszczenia określonych dowodów do procesu karnego. Trybunał nie ocenia też, czy określone dowody zostały uzyskane w sposób nielegalny. Może oceniać jedynie, czy dopuszczenie określonych dowodów, w tym biorąc pod uwagę metodę ich zdobycia, mogło naruszyć prawo do rzetelnego procesu gwarantowane przez art. 6 Konwencji (por. np. Schenk przeciwko Szwajcarii, wyrok z 12 lipca 1988 r.; Teixeira de Castro przeciwko Portugalii, wyrok z 9 czerwca 1998 r.; nr sprawy 22978/05, § 162). Przykładowo, prawo do rzetelnego procesu zostanie naruszone, jeśli nie były przestrzegane gwarancje praw oskarżonego, którymi jest m.in. możliwość podważenia autentyczności i rzetelności dowodów używanych do jego inkryminacji. Należy również zdecydować, czy dany dowód, nawet jeśli uzyskany został w sposób zagrażający rzetelności postępowania, miał decydujące znaczenie dla uznania oskarżonego winnym. Nie uczyni bowiem postępowania nierzetelnym dowód, uzyskany nawet w sposób sprzeczny z Konwencją, jeśli znajdzie on potwierdzenie w innych dowodach (por. sprawy: Gäfgen przeciwko Niemcom, wyrok Wielkiej Izby z 1 czerwca 2010 r., nr skargi 22978/05).

Szczególnej uwadze powinny podlegać dowody, które mogły być uzyskane w wyniku działań sprzecznych z art. 3 Konwencji. Wykorzystanie takich dowodów pozbawia proces automatycznie rzetelności. Trybunał stwierdził, że dopuszczenie w postępowaniu karnym dowodów uzyskanych w wyniku działań naruszających art. 3 Konwencji automatycznie prowadzi do konieczności uznania całego postępowania za nierzetelne i jako takie za naruszające art. 6 Konwencji. W opinii Trybunału ta zasada dotyczy nie tylko przesłuchania samego podejrzanego, ale także innych osób, których zeznania zostały wykorzystane w procesie. Sąd powinien więc za każdym razem, gdy zostanie podniesiona wątpliwość co do możliwości stosowania tortur w procesie zbierania dowodów, w sposób rzetelny zbadać argumenty przedstawione przez oskarżonego i ocenić, czy takie ryzyko mogło zaistnieć.

Odnosząc się do ciężaru udowodnienia tego, że zeznania (lub wyjaśnienia) zostały uzyskane w wyniku działania sprzecznego z art. 3 Konwencji, Trybunał powołał się na sprawę Othman (Abu Qatada) przeciwko Zjednoczonemu Królestwu (nr sprawy 8139/09). Trybunał zastosował w tej sprawie test „rzeczywistego ryzyka” naruszenia art. 3 Konwencji. Stwierdził, że niezgodne z zasadą rzetelności procesu byłoby obarczanie oskarżonego ciężarem wykazania, że określone dowody zostały uzyskane za pomocą tortur. Wystarczające dla wykluczenia takiego dowodu z postępowania jest, by oskarżony wykazał, że istniało „rzeczywiste ryzyko” zdobycia dowodu w wyniku takiego zachowania.

Opierając się na licznych raportach opublikowanych przez organy ONZ oraz organizacje pozarządowe, Trybunał doszedł do wniosku, że w obecnej chwili system wymiaru sprawiedliwości w Maroku nie oferował rzeczywistych gwarancji niezależnego i bezstronnego oraz poważnego badania podejrzenia stosowania tortur lub nieludzkiego traktowania. Z raportu Human Rights Watch (na którym m.in. opierał się skarżący) wynikało, że sąd marokański nie zgodził się przeprowadzić badań medycznych osób, które twierdziły, że zostały poddane torturom, ani nie przesłuchał funkcjonariuszy odpowiedzialnych za prowadzenie przesłuchań. Inne raporty, takie jak sporządzony przez ONZ oraz Amnesty Inter-

6. Przegląd książek i czasopism

(opr. dr Anna Błachnio-Parzych, członek Biura Studiów i Analiz SN)

6.1. Przegląd książek

- Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, K. Postulski, Wolters Kluwer 2012,
- Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz, T. Grzegorzczak, wyd. 5, Wolters Kluwer 2012,
- Obrona obligatoryjna w polskim procesie karnym, R.A. Stefański, Wolters Kluwer 2012,
- Ochrona dobra prawnego na przedpolu jego naruszenia. Analiza karnistyczna, D. Gruszecka, Wolters Kluwer 2012,
- Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, pod red. P. Kardasa, W. Wróbla, T. Sroki, Wolters Kluwer 2012,
- Postępowanie karne. Część ogólna, R. Ponikowski, W. Posnow, J. Skorupka, Z. Świda, Wolters Kluwer 2012,
- Prawo karne. Testy, K. Dyl, W. Górski, K. Kudela, M. Żurek, wyd. 4, Wolters Kluwer 2012,
- Problematyka przemocy w rodzinie. Podstawowe środki prawne ochrony osób pokrzywdzonych, pod red. E. Kowalewskiej-Borys, Difin 2012,
- Procedura karna. Repetytorium, A. Dyl, K. Dyl, K. Miętowska, A. Tokarz, wyd. 2, Wolters Kluwer 2012,

6.2. Przegląd czasopism

Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych 2012 nr 2

- A. Wojtaszczyk, Odpowiedzialność karna za przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości oraz dowodowe wykorzystanie czynności operacyjnych w opiniach karnistów. Sprawozdanie z II Krakowskiego Forum Karnistycznego – 27 stycznia 2012 r.
- P. Cychosz, Wątpliwości wokół konstrukcji ustawowego ujęcia znamion przestępstwa znieważenia funkcjonariusza Publicznego (art. 226 § 1 kk)
- G. Głanowski, Wyłudzenie świadczeń zdrowotnych przez pacjenta,
- M. Nykiel, Nieumyślne przestępstwa aborcyjne – uwagi *de lege ferenda* na marginesie wyroku Sądu najwyższego – Izba Kar z 27 września 2010 (V KK 34/10)
- X. Dyduch, Przemoc wobec kobiet w hiszpańskim systemie prawnym. Sądy ds.

przemocy wobec kobiet,

- K. Witkowska, Idealny zbieg czynów karalnych w Kodeksie wykroczeń a zasada ne bis in idem,
- P. Nowak, Zbieg sankcji penalnej z sankcją administracyjną – de lege lata i postulaty de lege ferenda,
- J. Jodłowski, Wpływ ograniczenia inicjatywy dowodowej sądu na realizację zasady prawdy materialnej w postępowaniu karnym,
- J. Kawecki, Rozmiary wiktymizacji mężczyzn bi- oraz homoseksualnych w świetle badań empirycznych;

Edukacja Prawnicza 2012 nr 6-9

- M. Siwicki, Naruszenie tajemnicy informacji;

Forum Prawnicze 2012 nr 1

- A. Kustra, Blankietowość norm prawnokarnych jako problem konstytucyjny,
- M. Dudek, Czy powinniśmy karać nienawiść? Uwagi o koncepcji przestępstw z nienawiści,
- P. Wiliński, Przegląd orzecznictwa - prawo karne,

Forum Prawnicze 2012 nr 2

- M. Warchoł, Przedawnienie zbrodni komunistycznych – zagadnienia wybrane,
- P. Wiliński, Przegląd orzecznictwa – prawo karne,

Monitor Prawniczy 2012 nr 16

- E. Januszkiewicz, Znamię „szczególnego okrucieństwa” w poglądach przedstawicieli doktryny i orzecznictwie sądowym;

Państwo i Prawo 2012 z. 9

- M. Jachowski, Zasada ne bis in idem w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka,
- M. Rogalski, A. Stachowiak-Rogalska, Udostępnienie bilingów rozmów telefonicznych,
- K. Liżyńska, Kwalifikowana postać przestępstwa pomówienia a ochrona wolności słowa,
- S. Durczak-Żochowska, Glosa do postanowienia Sądu najwyższego z dnia 21 lipca 2011, I KZP 7/11;

Paragraf na drodze 2012 nr 9

- R.A. Stefański, Zachowanie się uczestników ruchu przy przejściach dla pieszych z sygnalizacją świetlną,
- L.K. Paprzycki, Odpowiedzialność za samo spowodowanie wypadku, czy także za jego

skutki?;

Paragraf na drodze 2012 nr 8

- Skowron, Problem powracający jak bumerang, czyli ponownie o środkach działających podobnie do alkoholu;
- R.A. Stefański, Zwrot prawa jazdy zatrzymanego z powodu uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa, w razie uniewinnienia kierowcy;
- Zborowska, Zatrzymanie prawa jazdy ze względu na przekroczenie przez kierującego liczby 24 punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego. Omówienie wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 17 czerwca 2010 r., I OSK 1152/09;
- L.K. Paprzycki, Zbieg, czy też nie zbiegł z miejsca wypadku drogowego;
- V. Rábek, Problemy ustalania, czy w chwili wypadku osoby znajdujące się w samochodzie miały zapięte pasy bezpieczeństwa (część 2);

Prokuratura i Prawo 2012 nr 9

- P. Kardas, Rola i miejsce prokuratury w systemie organów demokratycznego państwa prawnego,
- A. Piaczyńska, Kryteria stopniowania winy,
- A. Michalska – Warias, Obowiązek potwierdzenie wyjaśnień przed sądem przez tzw. małego świadka koronnego,
- M. Żbikowska, O projektowanych zmianach zasady lojalności procesowej,
- K. Witkowska, Strony procesowe i ich reprezentanci w postępowaniu przygotowawczym,
- K. Chałubek, Specyfika czynności sprawdzających,
- J. Gurgul, Ciekawy przypadek zabójstwa. Tradycja i nowoczesność w śledztwie;

Przełąd Sądowy 2012 nr 9

- I. Gieruła, obrońca a kłamstwo. Uwagi na tle karnoprawnych granic wykonywania obrony,
- K. Dąbkiewicz, Uzasadnienie postanowienia w przedmiocie tymczasowego aresztowania,
- K. Wala, Wina podmiotu zbiorowego, Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2011, V KK 15/11;

Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Sociologiczny 2012 nr 9

- R. Zawłocki, Wyłączenie przedawnienia przestępstw funkcjonariuszy PRL;

Wrocławskie Studia Sądowe 2012 nr 1

- P. Wiliński, Odszkodowanie za stosowanie środków reakcji karnej lub przymusu procesowego – w świetle konstytucyjnej gwarancji prawa do odszkodowania;

- J. Giezek, P. Kardas, Przepiępstwo narażającego na wyrządzenie szkody nadużycia zaufania (część II),
- J. Skorupka, Glosa do postanowienia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 12 września 2011 r., II AKp 18/11 oraz II AKp 19/11,
- S. Steinborn, Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 20 stycznia 2010 r., II AKa 379/10,
- W. Kociubiński, Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2011, IV KK 146/11;